

Türkiye'de bağımsız denetim ve geleceği

Yeni Türk Ticaret Kanunu ile "şeffaflık, hesap verilebilirlik, doğruluk, sorumluluk" ilkeleri üzerine kurulmaya çalışan bir omurgada, son anda yapılan değişikliklerle sermaye şirketlerinde "finansal raporlama" konusunda özlenilen tablo ortaya konulamamıştır.

Yaklaşık 500 bin işletme, 100 bin mali müşavir başta olmak üzere tüm ekonominin geleceğini de ilgilendiren 'Bağımsız Denetim'de ise Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun (KKG) yayınladığı "Bağımsız Denetim Yönetmeliği" hedeflerde büyük sapmaya yol açacak bir görüntü ortaya çıkardı.

Yaklaşık 35 bin üyesi ile Türkiye'nin en büyük, dünyanın ise sayılı meslek odalarından biri olan İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMMO) süreci analiz etmek, yanlışları ve doğruları tartışmak ve her şeyden önemlisi gelecek öngörülerinde bulunup Türkiye adına "toplam fayda"yı yarışma geçirmek uğruna 2 Mart 2013 tarihinde bir "arama toplantısı" hayata geçirdi. "Türkiye'de Bağımsız Denetimin Geleceğinin Ne Olması Gerektiği" başlıklı toplantıya, çeşitli üniversitelerden; bağımsız denetim, finansal raporlama, ticaret hukuku alanlarında çalışan 12 akademisyen ile kamu kurumları, bağımsız denetim şirketleri, mesleki dernek, TÜRMÖB ve oda temsilcilerinden oluşan 12 kişiyle beraber toplam 24 kişi katıldı. Beş çalışma grubuna ayrılarak yürütülen çalışmalarda hayati sorulara yanıt arandı ve üzerinde görüş birliği sağlanan bir sonuç bildirgesi açıklandı.

Kamusal görev bilinciyle yapılan bu arama toplantısından Türkiye ekonomisinin tüm aktörlerinin, özellikle "kayıtlı, denetlenebilir ve şeffaf" bir ekonomi idealinde kendine çıkaraçağı çok ders var. Bu nedenle sonuçları sadece taraflarca değil kamuoyu ile de paylaşılmalı. Aşağıda bu arama toplantısında cevabı aranan bazı sorular ve bu sorulara verilen ortak yanıtlar genel olarak ele açıklanacaktır.

Öncesi ve bugünü

Anımsanırsa; çok şey beklenen 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun hazırlanışında oluşturulan çalışma komitesi, gerek meslek örgütleri gerekse üniversiteler ile yoğun bir işbirliği içerisinde bulunarak çalışmalarını "mutabakatla" tamamlamıştı.

Yeni TTK'nın değişmeden önceki düzenlemelerinde, tüm işletmelerin muhasebe kayıtları ve finansal raporlamalarını Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları'yla tam uyumlu Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları'na uygun olarak yapmaları karara bağlanmıştı. Tüm sermaye şirketlerinin finansal raporları yetkilendirilmiş Serbest Mu-

Türkiye geleceğine sırtını dönüyor!

Türkiye ekonomisinin bütününe kapsayan, 500 bin işletme ve 100 bin mali müşaviri yakından ilgilendiren, kayıt dışı ekonomiye en büyük darbenin vurulacağı "bağımsız denetim" ve "finansal raporlama" uygulamalarında özlenilen hedeften hızla uzaklaşıyor.

hasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler tarafından bağımsız denetime tabi tutulacaktır.

Ancak, meslek örgütleri ve üniversitelerden görüş alınmayan ve işbirliği yapılmayan 6335 sayılı Kanun ile TTK törpülenirken, 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan KKG ve uygulamaları ile de 6102 sayılı yasanın oluşturulma ruhundan bütünüyle uzaklaşıldı.

Dünyada nasıl, Türkiye nereye?

Bugün dünya uygulamaları göz önüne alındığında KKG benzeri kurumların gelişmiş ülkelerin hemen hepsinde bulunduğu, gelişmekte olan ülkelerde ise oluşturulma çabalarının devam ettiği gözleniyor. Dünya örneklerine bakıldığında kamu gözetim kurumları genellikle halka açık şirketler için oluşturulmakta, KOBİ ve halka açık olmayan şirketlerin denetimlerinin gözetimi ise daha çok meslek örgütleri tarafından yapılmakta.

Türkiye'de 660 sayılı KHK öncesi de kamu gözetimi işlevini yapan kurumlar bulunmaktaydı. Değişik alanlarda kamu gözetimi SPK, BDDK,

Hazine Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığı kanalıyla yapılmaktaydı. Gerçekte kamu gözetiminin yeniden kurgulanmasının temelinde ülkedeki değişik gözetim müesseselerinin bir araya toplanması yer alır. Ancak Türkiye'de oluşturulan yapı KHK ile biçimlendirilmiş ve mevcut bir kurum dönüştürülmüş, böylece bakanlıklar arası yetki yarışına sebep olunmuştur. Ayrıca yeni yapılanmada Maliye Bakanlığının Kurum üzerinde etkili olma çabasının öne çıktığı gözlemlenmiş ve yeni yaklaşımla birlikte hem üniversite temsilcilerinin hem de uygulamacıların yapılanmada yeteri kadar yer almadıkları görülmüştür. Bu yapısal nitelik Kurum'un uygulamalarının bilimsel gerçeklikten ve dünya uygulamalarından uzak olmasına, eskiden beri var olan kamu gözetim birikiminin göz ardı edilmesine yol açmıştır.

En kritik soru!

İşte tam bu aşamada "KKG ülkeye ve mesleğimizin gerçekleri ile ne kadar bağdaşmaktadır ve kurumun bundan sonrası, işlevselliği için ne gereklidir?" sorusu çok önemlidir.

Arama toplantısında bunun yanıtı çok net bir şekilde verilmiştir:

"KKG'ya atfedilen görevlerin fazla olması sebebiyle Kurum gerçek amacını yerine getirememektedir. SPK ve BDDK kanunlarında yapılan son değişikliklerle çok başlı yapıda başlanan noktaya geri dönmüş, KKG yetkilerinin önemli bir kısmını kaybetmiş, bir ara yetkilendirme kurumu haline gelmiştir. KKG'yı yeniden ana amacına hizmet edecek işlevsel bir yapıya dönüştürebilmek için;

Muhasebe standartlarını belirleme yetkisi, muhasebe uygulamalarının ve akademik temsilcilerin yer aldığı bir özerk kuruma,

Denetim standartlarını belirleme yetkisi, denetim uygulamacılarının ve akademik temsilcilerin yer aldığı bir özerk kuruma,

Sicil yetkilendirmeye ve eğitim işlemleri, meslek örgütlerine bırakılmalıdır."

Üzerinde uzlaşılan yanıtlar

Bugün KKG'dan bağımsız denetim başta olmak üzere ısrarla beklenen yaklaşım; kıdem, unvan, yıl, yaş vb. meslek mensuplarının kişisel özelliklerine göre değil, yaptığı işin niteliksel ve niceliksel özelliklerine göre gözetim ve değerlendirme yapması şeklindedir.

Oysa "KKG, TÜRMÖB'un Yeni TTK, KOBİ TFRS ve bağımsız denetim eğitimlerini içeren ve 40 bin meslek mensubunun katıldığı eğitim projesini neden kabul etmedi?" sorusuna verilen yanıtlardan çıkan sonuca göre Kurum her şeyiyle doğru kabul edilen bir eğitim projesine bile hoşgöründen uzak bir tavır sergilemiştir.

Oysa KKG'nın izlemesi gereken doğru yol, bu eğitim projesinin IFAC tarafından yayınlanan eğitim standartlarının esas alınarak değerlendirilmesi, -var ise- eksikliklerin belirlenerek TÜRMÖB'a düzeltici, tamamlayıcı öneriler getirmesidir. Ancak bu şekilde kamu kaynaklarının etkin kullanımı da sağlanmış olur.

Bağımsız denetimin kapsamı

"Türkiye Muhasebe Standartları'na göre sınırlı sayıda şirket için ve sadece finansal rapor düzenleme zorunluluğu getirilmesi, Yeni TTK'da bağımsız denetimin kapsamının daraltılması sonrası geleceği, bağımsız denetim yetkisine kimlerin sahip olacağı" noktalarında da arama toplantısında çıkan fikrîsel uzlaşı şöyle ifade edilmiştir:

"Sermaye şirketlerinin tümünün bağımsız denetime tabi olması ilkesel olarak doğrudur. Kayıt dışılığın bu kadar yoğun olduğu bir ülkede, denetçilere getirilen sorumluluklar da dikkate alındığında denetimin bir anda tüm sermaye şirketleri için uygulanmasının kolay olmadığı bilinmektedir. Bakanlar Kurulu tarafından kapsamın daraltılması, gelecekte kademeli olarak genişletilmeyecek ise doğru değildir. Bağımsız denetimin tüm sermaye şirketlerine uygulanmasına ilişkin kademeli geçiş takvimlendirilmeli, bir an önce kamuoyuna açıklanmalı ve ser-

maye şirketleri buna göre hazırlıklarını yapmalıdır."

Ayrıca; "3568 sayılı Kanun'a göre yetki almış meslek mensuplarının talebi yeni bir hakın verilmesi değil mevcut durumun devamı niteliğindedir. Önemli olan gözetim müessesesinin işlevselliğidir. Muhasebe denetim işini de kapsar. Dolayısıyla, 3568 sayılı Meslek Yasası bağımsız denetim işini de düzenlemiştir."

Gelecek öngörüler

Sonuç olarak muhasebecilik mesleğinin, meslek mensubunun ve bağımsız denetimin yapısına ilişkin öngörülere bakıldığında çıkan sonuç her şeyi anlatmaktadır.

Kamu menfaatinin en üst düzeyde dikkate alınması amacıyla 6 maddede beklentiler şöyledir:

1. Farklı üniversiteler tarafından bir bedel karşılığında verilen eğitim, materyalleri, sınavlar, eğitim verenler vb. standart değildir.

2. Kamu Gözetim Kurumu özerk bir kuruma dönüştürülmelidir.

3. KKG, gözetim işlemlerini yerine getirecek bir üst gözetim kurumu olmalıdır. Muhasebe Standartları'nı ve Denetim Standartları'nı hazırlama görevlerini daire başkanlığından ziyade bağımsız çalışacak bir kurula devretmelidir.

4. KKG, mesleğe giriş, staj ve sınav yönergelerine uygun olarak TÜRMÖB ile işbirliği yapmalı ve mesleğe girecek olanlara uygulanmak üzere yetkilendirme yapılması sağlanmalıdır.

5. 3568 sayılı Yasa ve 6102 sayılı Yasa bağımsız denetim görevini SMMM ve YMM'lere vermiştir. Herhangi bir ikincil mevzuat düzenlemesi yapılırken meslektaşlar arası ayrım yaratılmamalıdır.

6. İş sahiplerine, finansal tabloların TFRS'ye göre hazırlanması ve bu tabloların bağımsız denetime tabi olmasının sağlayacağı faydalar anlatılmalıdır.

Sonuç

Ticaret Kanunu'muzun özünü oluşturan sürdürülebilir, şeffaf ve hesap veren işletme yapılarının oluşturulabilmesinde, finansal raporlama ve bağımsız denetimden beklenen faydanın sağlanabilmesi için geç kalınmış değildir. Her alanda uluslararası uygulamaların esas alındığı söylenen bu ortamda, bağımsız denetim, kamu gözetiminde de uluslararası genel kabul gören uygulamalar esas alınmalıdır.

Kaynaklarımızın etkin kullanımı ancak, meslek örgütümüzün ve meslektaşlarımızın birikimlerinin dikkate alınarak yapılması gereken işbirliği ile mümkün olabilir.

Bu sağlanamadığı takdirde en büyük zarar ülkemiz görecektir.

